

Робоча програма навчальної дисципліни «Профілактика стоматологічних захворювань» для здобувачів вищої освіти другого (магістерського) рівня, галузі знань 22 «Охорона здоров'я», спеціальності 221 «Стоматологія»

Розробник: завідувач кафедри дитячої стоматології, к.мед.н., доцент Мельник Володимир Семенович.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри дитячої стоматології.

Протокол № 10 від "16" червня 2021 року.

Завідувач кафедри дитячої стоматології
"16" червня 2021 року

доц. Мельник В.С.

Робоча програма схвалена на засіданні навчально-методичної комісії стоматологічного факультету. Протокол № 10 від "13" червня 2021 року.

Голова навчально-методичної комісії
стоматологічного факультету.
"13" червня 2021 року.

проф. Клітинська О.В.

□ _____, 2021 р.

□ ДВНЗ «Ужгородський національний університет», 2021 р.

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Найменування показників	Розподіл годин за навчальним планом	
	Форма навчання	Денна
Кількість кредитів ЄКТС – 4	Рік підготовки	3
Загальна кількість годин – 120	Семестр	5 6
	Лекції	6 4
Кількість модулів – 1	Практичні	34 26
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 2 самостійної роботи студента – 3	Самостійна робота	20 30
	Вид підсумкового контролю	диференційований залік
	Форма підсумкового контролю	усна, письмова

2. МЕТА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Мета вивчення дисципліни «Профілактика стоматологічних захворювань» визначається кінцевими цілями, що встановлюються на основі ОПП підготовки лікаря за фахом відповідно до блоку її змістових модулів, і є основою для побудови змісту навчальної дисципліни. Опис цілей сформульований через вміння у вигляді цільових завдань (дій). На підставі кінцевих цілей до кожного змістового модулю сформульовані конкретні цілі у вигляді певних умінь (дій), цільових завдань, що забезпечують досягнення кінцевої мети вивчення дисципліни. Кінцеві цілі розташовані на початку програми й передують їх змісту, конкретні цілі передують змісту відповідного змістового контролю.

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен:

- планувати заходи до дотримання здорового способу життя, особистої гігієни та впроваджувати їх в практику охорони здоров'я;
- демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у клініці дитячої терапевтичної стоматології;
- визначати фактори ризику основних стоматологічних захворювань;
- здійснювати епідеміологічний аналіз стоматологічної захворюваності населення;
- обґрунтувати гігієнічні заходи з профілактики стоматологічних захворювань;
- планувати первинну та вторинну профілактику найбільш поширених стоматологічних захворювань у дітей різного віку;
- проводити первинну та вторинну профілактику найбільш поширених стоматологічних захворювань у дітей різного віку;
- проводити заходи в диспансерній групі дітей із факторами ризику;
- планувати заходи для запобігання розповсюдження стоматологічних захворювань, оцінити їх ефективність.

3. ПЕРЕДУМОВИ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«Профілактика стоматологічних захворювань» як навчальна дисципліна:

- а) ґрунтується на попередньому вивченні студентами анатомії людини, гістології, ембріології та цитології, медичної біології, медичної хімії, біологічної та біоорганічної хімії, мікробіології, вірусології та імунології;

б) базується на вивченні студентами пропедевтичних дисциплін терапевтичного профілю: пропедевтики терапевтичної стоматології, пропедевтики дитячої терапевтичної стоматології та ортодонтії й інтегрується з цими дисциплінами;

в) закладає основи вивчення студентами таких клінічних дисциплін як дитяча терапевтична стоматологія, терапевтична стоматологія та ортодонтія;

г) інтегрується з наступними клінічними дисциплінами: дитячою терапевтичною стоматологією, терапевтичною стоматологією, ортодонтією.

4. ОЧІКУВАНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

Інтегративні кінцеві програмні результати навчання, формуванню яких сприяє навчальна дисципліна «Профілактика стоматологічних захворювань»:

1. Демонструвати володіння морально-деонтологічними принципами медичного фахівця та принципами фахової субординації у клініці дитячої терапевтичної стоматології.

2. Демонструвати вміння проводити алгоритм обстеження дітей, індексу оцінку стану порожнини рота і знання загальних питань профілактики стоматологічних захворювань:

- знати мету, завдання, методи профілактики стоматологічних захворювань;
- вивчити анатоμο-фізіологічні особливості будови порожнини рота у дітей різного віку;
- знати періоди розвитку тимчасових та постійних зубів, етапи розвитку слизової оболонки порожнини рота та пародонта у дітей;

- провести стоматологічне обстеження дитини із визначенням стоматологічного статусу, індексів карієсу, гігієнічних та пародонтальних індексів;

- обстежити пацієнта за методикою ВООЗ та провести аналіз карти ВООЗ;

- здійснювати епідеміологічний аналіз стоматологічної захворюваності населення.

3. Демонструвати знання карієсрезистентності, виявлення карієсогенної ситуації і проведення професійної гігієни порожнини рота у дітей:

- виявлення карієсогенної ситуації в порожнині рота;

- знати структуру та біологічні властивості емалі;

- знати та вміти визначати ступінь резистентності емалі зуба;

- знати захисні механізми порожнини рота та участь мікрофлори у виникненні основних стоматологічних захворювань;

- знати методи, засоби та предмети гігієни порожнини рота;

- рекомендувати методи, засоби та предмети гігієни порожнини рота у залежності від стоматологічного статусу;

- проводити контрольоване чищення зубів у дітей та професійну гігієну порожнини рота;

- проводити навчання методам гігієни порожнини рота;

- знати форми, методи санітарно-просвітницької роботи та використовувати їх для гігієнічного навчання.

4. Вирізняти особливості застосування принципів профілактики карієсу та захворювань пародонта у дітей в залежності від віку. Опанувати принципи і методи комплексної система профілактики стоматологічних захворювань:

- планувати та рекомендувати засоби ендогенної профілактики карієсу зубів для дітей різного віку;

- планувати та рекомендувати засоби екзогенної профілактики карієсу зубів для дітей різного віку;

- проводити ремінералізуючу терапію; проводити неінвазивну та інвазивну герметизацію фісур;

- оцінювати ефективність профілактики карієсу;

- знати основні етіопатогенетичні чинники хвороб пародонта у дітей різного віку та шляхи їх профілактики;

- планувати заходи профілактики захворювань пародонта у дітей різного віку;

- призначати засоби для гігієнічного догляду за порожниною рота при захворюваннях тканин пародонта;

- знати складові та організаційні принципи комплексної системи профілактики стоматологічних захворювань у дітей;
- оцінювати ефективність комплексної системи профілактики.

Результати навчання з дисципліни.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Профілактика стоматологічних захворювань» студент повинен **знати**.

1. Профілактику стоматологічних захворювань: визначення, мета, завдання, методи, визначення економічної ефективності.
2. Анатомо-фізіологічні особливості будови порожнини рота у віковому аспекті.
3. Розвиток щелепно-лицевої ділянки, зубів, слизової оболонки порожнини рота і пародонта.
4. Періоди розвитку тимчасових і постійних зубів. Вплив загального стану організму на розвиток зубів.
5. Ознаки фізіологічного прорізування зубів у дітей. Терміни закладки, мінералізації, прорізування тимчасових зубів.
6. Терміни формування та розсмоктування коренів тимчасових зубів. Види і типи резорбції коренів тимчасових зубів.
7. Терміни закладки, мінералізації, прорізування та формування коренів постійних зубів.
8. Чинники ембріонального та постембріонального періодів розвитку, що впливають на закладку та мінералізацію зубів.
9. Роль спадковості та чинників зовнішнього середовища у розвитку карієсу та некаріозних уражень зубів.
10. Алгоритм огляду стоматологічного пацієнта.
11. Зубна формула: визначення і призначення. Запис клінічної (за графіко-цифровою і двозначною системами) і анатомічної зубної формули.
12. Анатомо-топографічні особливості тимчасових і постійних зубів у дітей. Відмінності тимчасових зубів від постійних.
13. Методика стоматологічного обстеження за ВООЗ. Карта ВООЗ, її характеристика. Оцінка результатів.
14. Зубні відкладення. Їх роль в патогенезі карієсу зубів і захворювань пародонта.
15. Гігієнічні індекси. Оцінка гігієнічного стану порожнини рота за Федоровим-Володкіною, Гріном-Вермільоном, Сілнес-Лоу.
16. Методи чищення зубів. Контрольоване чищення зубів в організованих дитячих колективах.
17. Предмети гігієни порожнини рота. Класифікація. Показання до застосування.
18. Засоби гігієнічного догляду за порожниною рота. Класифікація, фізико-хімічні властивості. Показання до застосування.
19. Вибір засобів і предметів гігієни порожнини рота залежно від стоматологічного статусу.
20. Професійна гігієна порожнини рота: методи та оснащення.
21. Гігієнічне навчання і виховання. Організація. Методи проведення.
22. Емаль зуба. Гістологічна будова, хімічний склад, фізичні властивості. “Дозрівання” емалі після прорізування зуба.
23. Незріла емаль як можливий карієсогенний чинник. Методи і засоби профілактичного впливу.
24. Структура і біологічні властивості дентину.
25. Гомеостаз твердих тканин зуба після прорізування. Механізми регуляції.
26. Біологічні властивості пульпи зуба. Сучасні уявлення про обмінні процеси в емалі і пульпі зуба.
27. Слина. Її склад, властивості, роль у “дозріванні” емалі і у підтримці гомеостазу твердих тканин зубів.
28. Мікрофлора порожнини рота. Її фізіологічне значення, вплив на розвиток карієсу і захворювань пародонта. Методи і засоби попередження її патологічного впливу.

29. Епідеміологія основних стоматологічних захворювань. Епідеміологічне обстеження в стоматології. Методи, облікові форми.
30. Поширеність і інтенсивність карієсу зубів у дітей. Вплив кліматичних, географічних, соціально-економічних, екологічних факторів на поширеність і інтенсивність карієсу зубів у дітей.
31. Індeksi карієсу.
32. Визначення кислотостійкості емалі (ТЕР-тест, КОШРЕ-тест, CRT-тест).
33. Карієсогенна ситуація в порожнині рота. Чинники, що призводять до її розвитку, їх виявлення та усунення.
34. Вуглеводи в патогенезі карієсу. Механізм дії. Методи профілактики.
35. Наукове обґрунтування первинної профілактики карієсу зубів.
36. Захисні механізми порожнини рота. Їх роль в профілактиці карієсу зубів, захворювань пародонта.
37. Пародонт, визначення, будова. Загальні та місцеві етіологічні чинники захворювань пародонта.
38. Індексна оцінка стану тканин пародонта (CPI, КПІ, РМА, РІ, проба Писарєва-Шилера).
39. Санітарна освіта в системі комплексної профілактики стоматологічних захворювань. Основні форми санітарно-просвітницької роботи з різними контингентами населення.
40. Фтор, вплив недостатності та надлишку фтору у питній воді на розвиток патології твердих тканин зубів і тканин пародонта.
41. Складові підготовчого періоду в організації первинної профілактики карієсу. Їх характеристика.
42. Методи і засоби екзогенної профілактики карієсу зубів у дітей.
43. Значення кальцію, фосфору і фтору в системі екзогенної профілактики карієсу. Препарати кальцію, фосфору і фтору, механізм їх дії.
44. Методи і засоби ендогенної профілактики карієсу в період закладки і формування зубів (у вагітної та жінки, що годує, немовляти).
45. Екзогенна профілактика карієсу препаратами фтору. Методика проведення, оцінка ефективності. Механізм дії.
46. Герметизація фісур як метод профілактики карієсу зубів, показання, методики.
47. Герметики: класифікація, склад, властивості.
48. Види та методи ендогенної профілактики карієсу зубів у дітей. Планування профілактики карієсу зубів у залежності від виразності факторів карієсогенної ситуації. Взаємодія з лікарем-педіатром.
49. Шляхи надходження та насиченість фтором організму людини. Вміст фтору у питній воді. Механізм карієспрофілактичної дії фторидів.
50. Потреба у макро- і мікроелементах, вітамінах дітей різного віку. Сучасні лікарські препарати, що містять макро- і мікроелементи, вітаміни та їх призначення дітям різного віку.
51. Види екзогенної профілактики карієсу зубів у дітей різного віку. Контроль ефективності екзогенної профілактики карієсу.
52. Засоби для місцевої профілактики карієсу, призначення, способи застосування.
53. Основні етіопатогенетичні чинники хвороб пародонта у дітей різного віку та шляхи їх профілактики. Методи проведення профілактики захворювань пародонта. Засоби, що використовуються для профілактики захворювань пародонта.
54. Використання методів гігієни порожнини рота для профілактики захворювань пародонта. Призначення засобів для гігієнічного догляду за порожниною рота при захворюваннях тканин пародонта.
55. Грудне вигодовування. Його роль в профілактиці стоматологічних захворювань.
56. Роль раціонального харчування у профілактиці карієсу.
57. Роль загальносоматичних захворювань вагітної жінки і дитини в генезі карієсу. Роль стоматолога, педіатра, гінеколога у первинній профілактиці карієсу зубів у дітей. Організація, методи впровадження.

58. Комплексна система профілактики карієсу зубів. Основні елементи програми. Критерії оцінки ефективності впровадження програми профілактики карієсу зубів і захворювань пародонта.

59. Організація комплексної профілактики карієсу зубів. Державний, груповий, індивідуальний рівні впровадження.

60. Індивідуальна профілактика захворювань пародонта. Засоби і предмети гігієни, методики їх застосування.

61. Сучасні принципи організації і методи проведення профілактики стоматологічних захворювань.

62. Планування, організація і проведення профілактичних заходів в організованих дитячих колективах.

63. Аналіз і оцінка ефективності первинної профілактики карієсу зубів і захворювань пародонта.

64. Санітарна стоматологічна освіта – мотивація населення до підтримки здоров'я порожнини рота.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «**Профілактика стоматологічних захворювань**» студент повинен **вміти**.

1. Проводити обстеження згідно алгоритму. Запис зубної формули.

2. Визначати індекси карієсу (КПВ зубів, КП поверхонь, кп зубів, КПВ+кп зубів) та ступінь активності карієсу.

3. Визначати поширеність карієсу, індекси приросту інтенсивності карієсу і редукції карієсу.

4. Заповнити карту епідеміологічного обстеження ВООЗ.

5. Організація санітарної освіти (бесіда, сан. бюлетень та інше).

6. Визначати індекси гігієни порожнини рота (Федорова-Володкіної, Гріна- Вермільона, Сілнес-Лоу, Пахомова).

7. Визначати індекси стану тканин пародонта (РМА, SPI, КПП та ін.).

8. Володіти методами чищення зубів (індивідуальна гігієна, контрольоване чищення, професійна гігієна порожнини рота).

9. Призначати засоби гігієни порожнини рота залежно від стоматологічного статусу.

10. Визначати карієсогенну ситуацію порожнини рота (ТЕР, КОШРЕ та інше).

11. Навчити дитину гігієнічному догляду за порожниною рота із застосуванням зубочисток, зубних ниток, стимуляторів та ін.

12. Видалити зубні відкладення із застосуванням стоматологічних інструментів, ультразвуку.

13. Провести урок гігієни в дитячому садку та у школі.

14. Планувати і проводити групову профілактику у дітей дошкільного та шкільного віку.

15. Складати план і визначати ефективність екзогенної та ендогенної профілактики карієсу зубів.

16. Обробляти зуби ремінералізуючими засобами, фторлаком.

17. Проводити герметизацію фісур молярів у дітей.

18. Складати план і визначати ефективність профілактики захворювань пародонта.

19. Складати план і визначати ефективність комплексної профілактики стоматологічних захворювань.

5. ЗАСОБИ ДІАГНОСТИКИ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Видами навчальної діяльності студентів згідно з навчальним планом є:

а) лекції;

б) практичні заняття;

в) самостійна робота студентів (СРС);

г) індивідуальні завдання (ІДРС).

Тематичні плани лекцій, практичних занять, СРС та ІДРС забезпечують реалізацію у навчальному процесі всіх тем, що входять до складу дисципліни «Профілактика стоматологічних захворювань».

Теми **лекційного курсу (5 тем)** розкривають найважливіші проблемні питання відповідних розділів дисципліни «Профілактика стоматологічних захворювань»

Тривалість **практичних занять – 2 академічні години (90 хвилин)**.

- **Пояснювально-ілюстративний** або **інформаційно-рецептивний**, який передбачає пред'явлення готової інформації викладачем та її засвоєння студентами;
- **репродуктивний**, в основу якого покладено виконання різного роду завдань за зразком;
- **метод проблемного викладу**, котрий полягає в тому, що викладач ставить проблему і сам її вирішує, демонструючи протиріччя, якими характеризується процес пізнання, при цьому завдання студентів полягає в контролюванні послідовності викладення матеріалу, суттєвості доказів, прогнозуванні наступних кроків викладача; цей метод навчання реалізується шляхом навчання студентів на проблемних ситуаціях з метою успішної попередньої підготовки до майбутньої роботи в реальних умовах практичних лікувальних закладів;
- **частково-пошуковий** або **евристичний**, спрямований на оволодіння окремими елементами пошукової діяльності, наприклад: викладач формулює проблему, студенти – гіпотезу;
- **дослідницький**, сутність якого полягає у організації викладачем пошукової творчої діяльності студентів шляхом постановки нових проблем і проблемних завдань.

Методи навчання у вищій школі також можуть бути поділені на:

- методи, що забезпечують **сприймання і засвоєння** знань студентами (лекції, самостійна робота, інструктаж, консультація);
- **методи застосування знань і набуття й закріплення умінь і навичок** (семінарські й практичні заняття, контрольні завдання, робота в клініці, проведення практики);
- методи **перевірки й оцінювання знань, умінь і навичок**;
- методи **заохочення і покарання**.

Слід пам'ятати, що максимальна ефективність навчання може бути досягнута лише за умови раціонального (системного) поєднання різних методів. Досягнення часткових цілей того чи іншого методу відбувається шляхом застосування прийомів навчання конкретних операцій, які в різних комбінаціях і в різних послідовностях утворюють різні методи, або можуть порізному сполучатися, утворюючи при цьому варіанти одного методу.

Методика організації практичних занять з дисципліни «Профілактика стоматологічних захворювань».

1. Індивідуальне усне опитування студентів, роз'яснення окремих питань теми поточного заняття, відповіді на запитання студентів – **30 хвилин**.

2. Впродовж **30 хвилин** студенти самостійно опрацьовують певні стоматологічні маніпуляції, відповідно тематичного плану. Викладач контролює роботу студентів, дає пояснення, підкреслює особливості проведення стоматологічних маніпуляцій.

3. Фіксація проведених практичних маніпуляцій студента під час практичної частини поточного заняття у **щоденнику практичних навичок** відповідних завдань – **10 хвилин**.

4. Контроль кінцевого рівня знань студентів – **15 хвилин**. Проводиться у вигляді вирішення тестових завдань (рівня α -3) або індивідуального усного опитування, вирішення ситуаційних задач.

5. Закінчуючи практичне заняття, викладач підводить його підсумки, дає студентам завдання для самостійної роботи, вказує на вузлові питання наступної теми і пропонує список рекомендованої літератури для самостійного опрацювання – **5 хвилин**.

Для реалізації вищезазначеної методики організації практичних занять на першому занятті кожному студенту надається докладний **план роботи впродовж періоду вивчення дисципліни**, а також забезпечуються умови для його виконання.

Цей план включає:

- перелік теоретичних знань з дисципліни, що має засвоїти студент;

- перелік практичних навичок, що повинен виконати кожен студент впродовж вивчення дисципліни;
- алгоритми виконання основних стоматологічних маніпуляцій;
- щоденник практичних навичок для фіксації проведених практичних маніпуляцій студента під час практичної частини поточного заняття.

Самостійна робота студентів (СРС) передбачає:

- підготовку до практичних занять;
- самостійне опрацювання тем, що не входять до плану аудиторних занять, але контролюються та оцінюються викладачем під час проведення підсумкового модульного контролю;
- індивідуальну дослідницьку роботу (ІДРС), участь у роботі наукового студентського гуртка, науково-практичних студентських конференціях тощо;
- підготовку до семестрового екзамену.

Методи контролю

Контроль знань з вивчення дисципліни проводиться у вигляді: **поточного контролю**, що здійснюється на кожному практичному занятті й дає змогу виявити рівень засвоєння окремих елементів навчального матеріалу. Під час оцінювання засвоєння кожної теми за поточну навчальну діяльність студенту виставляються оцінки за 4-ри бальною (традиційною) шкалою з урахуванням затверджених критеріїв оцінювання для відповідної дисципліни. При цьому враховуються усі види робіт, передбачені навчальною програмою. Студент має отримати оцінку з кожної теми. Форми оцінювання поточної навчальної діяльності стандартизовані і включають контроль теоретичної та практичної підготовки. Виставлені за традиційною шкалою оцінки в кінці семестру конвертуються у бали.

Самостійна робота студентів оцінюється під час поточного контролю теми на відповідному занятті.

Підсумковий контроль проводиться з метою оцінювання результатів навчання на певному освітньо-кваліфікаційному рівні та на окремих його завершених етапах за національною шкалою та шкалою ECTS. Підсумковий контроль включає семестровий контроль та атестацію студента. Семестровий контроль проводиться у формі семестрового диференційованого заліку в обсязі навчального матеріалу, визначеного робочою програмою навчальної дисципліни і в терміни, встановлені робочим навчальним планом, індивідуальним навчальним планом студента.

Диференційований залік – це форма підсумкового контролю засвоєння студентом теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за навчальний рік, що проводиться як контрольний захід. Студент вважається допущеним до заліку з навчальної дисципліни, якщо він відвідав усі передбачені навчальною програмою з дисципліни аудиторні навчальні заняття, виконав усі види робіт, передбачені робочою програмою цієї навчальної дисципліни та при її вивченні впродовж навчального року набрав кількість балів, не меншу за мінімальну. Диференційований залік проводиться у період екзаменаційної сесії, відповідно до розкладу. Форма проведення екзамену має бути стандартизованою і включати контроль теоретичної та практичної підготовки.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти (модуль 1)

Поточне тестування та самостійна робота																									Сума								
Змістовий модуль 1									Змістовий модуль 2									Змістовий модуль 3							100								
Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	Т	100
1	2	3	4	5	6	7	8	9	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	3			
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	100		

Оцінювання окремих видів навчальної роботи з дисципліни

Вид діяльності здобувача вищої освіти	Модуль 1	
	Кількість	Максимальна кількість балів (сумарна)
Практичні заняття	30	30
Практичні навички	30	35
Комп'ютерне тестування при тематичному оцінюванні	4	4
Письмове тестування при тематичному оцінюванні	11	11
Презентація	1	5
Реферат	1	5
Модульна контрольна робота	1	10
Разом		100

Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Знання студентів оцінюється як з теоретичної, так і з практичної підготовки за такими критеріями:

оцінку **«відмінно» (90-100 балів, А)** заслуговує студент, який:

- всебічно і глибоко володіє навчально-програмовим матеріалом;
- вміє самостійно виконувати завдання, передбачені програмою, використовує набуті знання і вміння у нестандартних ситуаціях;
- засвоїв основну і ознайомлений з додатковою літературою, яка рекомендована програмою;
- засвоїв взаємозв'язок основних понять дисципліни та усвідомлює їх значення для професії, яку він набуває;
- вільно висловлює власні думки, самостійно оцінює різноманітні життєві явища і факти, виявляючи особистісну позицію;
- самостійно визначає окремі цілі власної навчальної діяльності, виявив творчі здібності і використовує їх при вивченні навчально-програмового матеріалу, проявив нахил до наукової роботи.

оцінку **«добре» (82-89 балів, В)** – заслуговує студент, який:

- повністю опанував і вільно (самостійно) володіє навчально-програмовим матеріалом, в тому числі застосовує його на практиці, має системні знання в достатньому обсязі відповідно до навчально-програмового матеріалу, аргументовано використовує їх у різних ситуаціях;
- має здатність до самостійного пошуку інформації, а також до аналізу, постановки і розв'язування проблем професійного спрямування; - під час відповіді допустив деякі неточності, які самостійно виправив, добирає переконливі аргументи на підтвердження вивченого матеріалу;

оцінку **«добре» (74-81 бал, С)** заслуговує студент, який:

- в цілому навчальну програму засвоїв, але відповідає на екзамені з певною кількістю помилок;
- вміє порівнювати, узагальнювати, систематизувати інформацію під керівництвом викладача, в цілому самостійно застосовувати на практиці, контролювати власну діяльність;
- опанував навчально-програмовий матеріал, успішно виконав завдання, передбачені програмою, засвоїв основну літературу, яка рекомендована програмою;

оцінку **«задовільно» (64-73 бали, D)** – заслуговує студент, який:

- знає основний навчально-програмовий матеріал в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії;
- виконує завдання непогано, але зі значною кількістю помилок;
- ознайомлений з основною літературою, яка рекомендована програмою;
- допускає на заняттях чи екзамені помилки при виконанні завдань, але під керівництвом викладача знаходить шляхи їх усунення.

оцінку **«задовільно» (60-63 бали, E)** – заслуговує студент, який:

- володіє основним навчально-програмовим матеріалом в обсязі, необхідному для подальшого навчання і використання його у майбутній професії, а виконання завдань задовольняє мінімальні критерії. Знання мають репродуктивний характер.

оцінка «незадовільно» (35-59 балів, FX) – виставляється студенту, який:

- виявив суттєві прогалини в знаннях основного програмового матеріалу, допустив принципові помилки у виконанні передбачених програмою завдань.

оцінка «незадовільно» (35 балів, F) – виставляється студенту, який:

- володіє навчальним матеріалом тільки на рівні елементарного розпізнавання і відтворення окремих фактів або не володіє зовсім;

- допускає грубі помилки при виконанні завдань, передбачених програмою;

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

6. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6.1. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Загальні питання профілактики стоматологічних захворювань. Алгоритм обстеження дітей та індексна оцінка стану порожнини рота.

Змістовий модуль №2. Карієсрезистентність та гігієна порожнини рота.

Змістовий модуль №3. Профілактика карієсу та захворювань пародонта.

6.2. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Загальні питання профілактики стоматологічних захворювань. Алгоритм обстеження дітей та індексна оцінка стану порожнини рота.						
Тема 1. Введення в курс профілактики. Загальні питання профілактики стоматологічних захворювань, поняття, мета, завдання, методи. Інструктаж з техніки безпеки при роботі в стоматологічній залі.	6	2	2			2
Тема 2. Анатомо-фізіологічні особливості будови органів порожнини рота у віковому аспекті. Етапи розвитку щелепно-лицьової ділянки, формування зубів, слизової оболонки порожнини рота та тканин пародонта.	4		2			2

Тема №3. Запис зубної формули: клінічної, анатомічної. Методи стоматологічного огляду. Алгоритм обстеження. Практичне ознайомлення студентів з методикою огляду один на одному.	4		2			2
Тема №4. Індeksi карієсу.	4		2			2
Тема №5. Індeksi гігієни порожнини рота (Гріна-Вермільона, Федорова-Володкіної, Сілнес-Лоу).	4		2			
Тема №6. Індексна оцінка стану тканин пародонта (СРІ, КРІ, РМА, РІ, проба Писарєва-Шиллера).	4		2			2
Тема №7. Методика стоматологічного обстеження згідно даних ВООЗ. Карта реєстрації стоматологічного статусу. Заповнення карти.	4		2			2
Тема №8. Контроль змістового модуля 1.	2		2			2
Разом за змістовим модулем 1	34	2	16			16
Змістовий модуль 2. Карієсрезистентність та гігієна порожнини рота.						
Тема 9. Карієсогенна ситуація в порожнині рота. Методи її виявлення та усунення.	6	2	2			2
Тема №10. Структура і біологічні властивості емалі та дентину. Дозрівання емалі після прорізування зуба.	4		2			2
Тема №11. Резистентність емалі зуба до каріозного ушкодження. Вплив на процеси формування, мінералізації і дозрівання емалі з метою профілактики карієсу. Біологічні властивості пульпи зуба. Сучасні уявлення про обмінні процеси в емалі і пульпі зуба.	6	2	2			2
Тема №12. Склад і властивості ротової рідини: її роль в процесах дозрівання емалі, демінералізації, ремінералізації. Захисні механізми порожнини рота.	4		2			2
Тема №13. Мікрофлора порожнини рота, її участь в розвитку основних стоматологічних захворювань. Поверхневі утворення на зубах. Класифікація назубних нашарувань.	4		2			2
Тема №14. Засоби гігієни порожнини рота, їх склад та властивості, показання до застосування залежно від стоматологічного статусу.	4		2			2
Тема №15. Предмети гігієни порожнини рота, показання до застосування залежно від стоматологічного статусу	4		2			2
Тема №16. Методи гігієнічного догляду за порожниною рота. Індивідуальна гігієна. Засвоєння чищення зубів. Контрольоване чищення зубів.	4		2			2
Тема №17. Професійна гігієна порожнини рота: методи та оснащення. Гігієнічне стоматологічне навчання та виховання дітей в організованих дитячих колективах. Проведення уроку здоров'я.	4		2			2
Тема №18 Санітарна освіта – складова первинної профілактики стоматологічних захворювань. Організація стоматологічної санітарної освіти, її форми, методи, засоби. Контроль змістового модуля 2	4		2			2
Разом за змістовим модулем 2	44	4	20			20
Змістовий модуль 3. Профілактика карієсу та захворювань пародонта. Комплексна система профілактики стоматологічних захворювань						

Тема №19. Ендогенна профілактика карієсу зубів у дітей. Взаємодія з лікарем-педіатром. Планування, методи проведення.	6	2	2			2
Тема №20. Системне введення фторидів. Механізм карієспрофілактичної дії фторидів. Системне призначення макро- і мікроелементів, вітамінів залежно від віку дитини.	3		2			1
Тема №21. Екзогенна профілактика карієсу зубів у віковому аспекті. Характеристика засобів для місцевої профілактики карієсу, призначення та способи їх використання.	3		2			1
Тема №22. Практичне засвоєння різних методик проведення екзогенної профілактики карієсу у дітей.	3		2			1
Тема №23. Герметизація фісур зубів. Методи, показання до застосування. Засоби для герметизації фісур зубів та методика їх застосування.	3		2			1
Тема №24. Практичне засвоєння техніки герметизації фісур зубів.	3		2			1
Тема №25. Контроль ефективності профілактики карієсу.	3		2			1
Тема №26. Профілактика захворювань пародонта у дітей. Основні етіопатогенетичні чинники хвороб пародонта. Планування, методи проведення.	3		2			1
Тема №27. Гігієна порожнини рота як основа профілактики захворювань пародонта. Призначення засобів для гігієнічного догляду за порожниною рота залежно від стану тканин пародонта.	3		2			1
Тема №28. Комплексна система профілактики стоматологічних захворювань у дітей. Основні етапи впровадження та організаційні принципи. Підготовка, складання програми. Критерії оцінки ефективності програми комплексної системи профілактики.	5	2	2			1
Тема №29. Диспансеризація дітей у стоматолога як основний метод впровадження первинної профілактики. Принципи, організаційні форми, етапи диспансеризації. Методика формування стоматологічних диспансерних груп.	3		2			1
Тема №30. Контроль змістового модуля 3. ПМК	4		2			2
Всього за змістовий модуль 3	42	4	24			14
Всього годин:	120	10	60			50

6.3. План лекцій

№ п/п	Тема лекції	Кількість годин
1.	Сучасні принципи організації і методи лікувально-профілактичної допомоги дітям. Історична роль вітчизняних вчених і організаторів. Епідеміологія основних стоматологічних захворювань у дітей. Епідеміологічне дослідження в стоматології, методи та облікові форми.	2

2.	Розвиток тимчасових та постійних зубів. Чинники, що впливають на формування та мінералізацію твердих тканин. Карієсогенні фактори в порожнині рота. Способи їх виявлення та усунення. Роль мікрофлори порожнини рота та факторів захисту в розвитку карієсу та захворювань пародонта.	2
3.	Гомеостаз зуба після прорізування. Резистентність емалі зуба до каріозного ушкодження. Вплив на процеси формування, мінералізації і дозрівання емалі з метою профілактики карієсу. Профілактика захворювань пародонта у дітей.	2
4.	Ендогенна та екзогенна профілактика карієсу зубів у дітей. Показання, засоби, механізм дії, методика застосування.	2
5.	Герметизація фісур як метод профілактики карієсу зубів. Санітарна освіта та гігієнічне навчання – складові первинної профілактики стоматологічних захворювань.	2
	Всього годин	10

THEMATIC PLAN OF LECTURES FOR THE THIRD – YEAR
DENTAL STUDENTS IN STUDYING
«DENTAL DISEASES PREVENTION»

№	Theme	Hours
1.	Modern principles of organization and methods of treatment and preventive aid to children. Role of native scientists. Epidemiology of main dental diseases in children. Epidemiology research in dentistry, methods and documental registration forms.	2
2.	Development of deciduous and permanent teeth. Factors that cause influence on formation and mineralization of dental hard tissue. Cariogenic factors in the oral cavity. Methods of their exposure and removal. Role of microflora of the oral cavity and protection factors of in development of dental caries and periodontal diseases.	2
3.	Homeostasis of tooth erupting. The caries resistant factors of enamel. The prevention measures of influence to the process of formation, mineralization and maturing of enamel. The prevention of periodontal diseases in children.	2
4.	Endogenous prevention of dental caries at children. Indications for using, mechanism of action, technique of application. Exogenous prevention of dental caries at children. Indications for using, mechanism of action, technique of application.	2
5.	Fissure sealing as a method of prevention of dental caries. Health education and hygiene education - components of primary prevention of dental diseases.	2
Hours in general		10

6. 4. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Загальні питання профілактики стоматологічних захворювань. Алгоритм обстеження дітей та індексна оцінка стану порожнини рота.	

1	Введення в курс профілактики. Загальні питання профілактики стоматологічних захворювань, поняття, мета, завдання, методи. Інструктаж з техніки безпеки при роботі в стоматологічній залі.	2
2	Анатомо-фізіологічні особливості будови порожнини рота у віковому аспекті. Етапи розвитку щелепно-лицьової ділянки, формування зубів, слизової оболонки (порожнини рота та пародонта).	2
3	Запис зубної формули: клінічної, анатомічної. Методи стоматологічного огляду. Алгоритм обстеження. Практичне ознайомлення студентів з методикою огляду один на одному.	2
4	Індекси карієсу.	2
5	Індекси гігієни порожнини рота (Гріна-Вермільона, Федорова-Володкіної, Сілес-Лоу).	2
6	Індексна оцінка стану тканин пародонта (СРІ, КРІ, РМА, РІ, проба Писарева-Шиллера).	2
7	Методика стоматологічного обстеження по ВООЗ. Карта реєстрації стоматологічного статусу. Заповнення карти.	2
8	Контроль змістового модуля 1.	2
Змістовий модуль 2. Карієсрезистентність та гігієна порожнини рота.		
9	Карієсогенна ситуація в порожнині рота. Методи її виявлення та усунення.	2
10	Структура і біологічні властивості емалі та дентину. Дозрівання емалі після прорізування зуба.	2
11	Резистентність емалі зуба до каріозного ушкодження. Вплив на процеси формування, мінералізації і дозрівання емалі з метою профілактики карієсу. Біологічні властивості пульпи зуба. Сучасні уявлення про обмінні процеси в емалі і пульпі зуба.	2
12	Склад і властивості ротової рідини: її роль в процесах дозрівання емалі, демінералізації, ремінералізації. Захисні механізми порожнини рота.	2
13	Мікрофлора порожнини рота, її участь в розвитку основних стоматологічних захворювань. Поверхневі утворення на зубах. Класифікація назубних нашарувань.	2
14	Засоби гігієни порожнини рота, їх склад та властивості, показання до застосування залежно від стоматологічного статусу.	2
15	Предмети гігієни порожнини рота, показання до застосування залежно від стоматологічного статусу.	2
16	Методи гігієнічного догляду за порожниною рота. Індивідуальна гігієна. Засвоєння чищення зубів. Контрольоване чищення зубів.	2
17	Професійна гігієна порожнини рота: методи та оснащення. Гігієнічне стоматологічне навчання та виховання дітей в організованих дитячих колективах. Проведення уроку здоров'я.	2
18	Санітарна освіта–складова первинної профілактики стоматологічних захворювань. Організація стоматологічної санітарної освіти, її форми, методи, засоби. Контроль змістового модуля 2.	2
Змістовий модуль 3. Профілактика карієсу та захворювань пародонта. Комплексна система профілактики стоматологічних захворювань.		
19	Ендогенна профілактика карієсу зубів у дітей. Взаємодія з лікарем-педіатром. Планування, методи проведення.	2
20	Системне введення фторидів. Механізм карієс профілактичної дії фторидів. Системне призначення макро- і мікроелементів, вітамінів залежно від віку дитини.	2
21	Екзогенна профілактика карієсу зубів у віковому аспекті. Характеристика засобів для місцевої профілактики карієсу, призначення та способи їх використання.	2

22	Практичне засвоєння різних методик проведення екзогенної профілактики карієсу у дітей.	2
23	Герметизація фісур зубів. Методи, показання до застосування. Засоби для герметизації фісур зубів та методика їх застосування.	2
24	Практичне засвоєння техніки герметизації фісур зубів.	2
25	Контроль ефективності профілактики карієсу.	2
26	Профілактика захворювань пародонта у дітей. Основні етіопатогенетичні чинники хвороб пародонта. Планування, методи проведення.	2
27	Гігієна порожнини рота як основа профілактики захворювань пародонта. Призначення засобів для гігієнічного догляду за порожниною рота залежно від стану тканин пародонта.	2
28	Комплексна система профілактики стоматологічних захворювань у дітей. Основні етапи впровадження та організаційні принципи. Підготовка, складання програми. Критерії оцінки ефективності програми комплексної системи профілактики.	2
29	Диспансеризація дітей у стоматолога як основний метод впровадження первинної профілактики. Принципи, організаційні форми, етапи диспансеризації. Методика формування стоматологічних диспансерних груп.	2
30	Контроль змістового модуля 3. Підсумковий модульний контроль.	2
Всього		60

THEMATIC PLAN OF PRACTICAL LESSONS

№	Themes of the practical lessons	Quantity of hours
Thematic module 1.		
General questions of the oral cavity diseases prevention. Algorithm of the children examination and index estimation of the oral cavity state.		
1.	Introduction into prophylaxis course. General questions of the oral cavity diseases prevention, concept, purpose, task, methods. Instruction in prevention of accidents during work in the dental office.	2
2.	Anatomo-physiological peculiarities of the oral cavity structure in age aspect. Stages of the jaw-facial region development, teeth formation and mucous membrane (oral cavity and parodontium).	2
3.	Registration of the dental formula: clinical, anatomic. Methods of the dental clinical examination. Algorithm of the examination. Practical demonstration of the dental clinical examination on the student. Examining by students each others.	2
4.	The main epidemiological indices of dental caries (frequency, intensity – DMF and dmf).	2
5.	Hygienic indices (Green-Vermillion, Fedorova-Volodkinoyi, Sillness-Loe).	2
6.	Indices estimation of periodontal tissues state (CPI, PMA, PI, Shillera-Pisareva probe).	2
7.	Methods of clinical examination according to WHO. Study the WHO chart. Mastering the main dental indices in WHO chart.	2
8.	Cariogenic situation in the oral cavity. The methods of its determination and removing.	2
9.	Structure and biological qualities of enamel and dentin. Enamel maturation after tooth eruption.	2
10.	The resistance of enamel to caries formation. The influence on formation,	2

	mineralization, maturation of enamel with caries prevention purpose. Biological properties of the pulp. The modern idea about exchanging processes in the enamel and pulp of the tooth.	
11.	Composition and properties of oral liquid: its role in enamel maturation, demineralization, remineralization. Defense mechanism of the oral cavity.	2
12.	Microorganisms of the oral cavity. Their role in the dental diseases development. Dental deposits. Debris classification.	2
13.	Hygienic means of the oral cavity: composition, qualities. Indication for using depending on dental state.	2
14.	Subjects oral hygiene, indication for use, depending on the dental status .	2
15.	Methods of hygienic care for the oral cavity. Individual hygiene. Mastering of tooth brushing techniques. Control tooth brushing.	2
Control of the content module № 2. Prevention of dental caries and periodontal diseases. The complex system of prevention		
1.	Professional oral hygiene of the oral cavity: methods and equipment. Hygienic dental training and education of children in organized children's groups. Health lessons.	2
2.	Health education as a component of primary prevention, dental diseases. Dental health education organization, its forms, methods and tools.	2
3.	Endogenous prevention of dental caries in children. Interaction with the pediatrician. Planning, methods of implementation	2
4.	Systemic administration of fluoride. The mechanism of action of fluoride caries prevention. System designation marco- and micronutrients, vitamins, depending on age.	2
5.	Exogenous prevention of dental caries in age aspect. Description of facilities for the local prevention of caries, purpose and methods of their use.	2
6.	Practical mastering various techniques of exogenous prophylaxis of caries in children.	2
7.	Sealing fissures of teeth. Methods, indications for use. Means for sealing fissures of teeth and methods of their application	2
8.	Practical mastering technique of fissure sealing teeth	2
9.	Monitoring the effectiveness of the prevention of tooth decay.	2
10.	Prevention of periodontal diseases in children. The main etiopathogenetical factors of periodontal diseases. Planning, methods of implementation.	2
11.	Oral health as a basis for the prevention of periodontal diseases. Appointment facilities for hygienic oral care depending on the periodontal tissues.	2
12.	The complex system of prevention of dental diseases in children. The main stages of implementation and principles. Preparation of program. Criteria for evaluating the effectiveness of preventions programs integrated system.	2
13.	Clinical children to the dentist as the main method implementing primary prevention. The principles, organizational forms, stages of clinical examination. Methods of forming dental clinical groups	2
14.	Control of the content module № 2.	2
15.	The final module control	2
Hours in general		60

6.5. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Підготовка до практичних занять (теоретична, опрацювання практичних	30

	навичок, умінь).	
2	Самостійне опрацювання тем, які не входять до плану аудиторних занять.	5
	1.Індекс гігієни порожнини рота Кузьміної Е.М., модифікований індекс Rustogi.	1
	2.Сучасні прилади для професійної гігієни порожнини рота PROPHY – MAX, AIR – MAX BOOSSTER, Міні-П'езон, Cavitron, AerFlow C1 та інші.	2
	3. Сучасні матеріали для герметизації фісур постійних зубів у дітей (силанти, склоіомери, компомери, рідкі композити, ормокери).	2
	4.Нові способи та методи екзогенної профілактики карієсу зубів.	2
3	Індивідуально-дослідницька самостійна робота, теми: 1. Ефективність герметизації фісур зубів за допомогою різних герметиків. 2.Визначення ефективності профілактичних заходів після проведеного курсу екзогенної та ендогенної профілактики препаратами кальцію та фтору. 3. Розробка схем профілактики стоматологічних захворювань у залежності від вмісту фтору в питній воді. 4. Розповсюдженість та інтенсивність каріозного ураження у групі дітей навчального закладу. 5. Вивчення типу мікрокристалізації ротової рідини у студентів групи. 6. Розповсюдженість та інтенсивність захворювань пародонта з урахуванням віку дитини у дошкільних учбових закладах та школах. 7. Провести обстеження групи дітей учбового закладу за методикою ВООЗ із заповненням карти ВООЗ. 8. Провести обстеження стану гігієни рота у групі дітей учбового закладу.	8
	Всього	50

7. ІНСТРУМЕНТИ, ОБЛАДНАННЯ ТА ПРОГРАМНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ, ВИКОРИСТАННЯ ЯКИХ ПЕРЕДБАЧАЄ НАВЧАЛЬНА ДИСЦИПЛІНА

1. Робочий навчальний план з дисципліни «Профілактика стоматологічних захворювань».
2. Плани лекцій, практичних занять та самостійної роботи студентів.
3. Методичні розробки, тези, тексти, мультимедійні презентації лекцій з дисципліни.
4. Методичні розробки для організації самостійної роботи студентів при підготовці до практичних занять.
5. Щоденник практичних навичок для фіксації проведених практичних маніпуляцій студентом під час практичної частини заняття.
6. Методичні розробки практичних занять для викладачів.
7. Професійні алгоритми для оволодіння професійними вміннями та навичками.
8. Комплекти тестових завдань до практичних занять.
9. Перелік практичних навичок до Модулю 1, ПМК з дисципліни „Профілактика стоматологічних захворювань”.

8. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Хоменко Л.О. та співавт. Терапевтична стоматологія дитячого віку. – Київ: Книга плюс, 1999. - 526с.
2. Терапевтическая стоматология детского возраст под. редакцией проф. Л.А.Хоменко. - Київ: Книга плюс, 2007. - 815с.
3. Данилевський М.Ф., Борисенко А.В., Політун А.М., Сідельникова Л.Ф., Несин О.Ф. Терапевтична стоматологія. Фантомний курс, (1 том). - К.: Здоров'я, 2001. - 392с.
4. Современные средства экзогенной профилактики заболеваний полости рта/ Хоменко Л.А, Биденко Н.В., Остапко Е.И., Шматко В.И. – Киев: Книга плюс, 2001. – 208с.

5. Мельниченко Э.М. Профилактика стоматологических заболеваний. - Минск: Высш. школа. 1990. - 158с.
6. Пахомов Г.Н. Первичная профилактика в стоматологии. -М.: Медицина, 1983. – 238с.
7. Профилактика стоматологических заболеваний под ред. Куцевляка В.И., Харьков ХГМУ, 2007. - 208с.
8. Смоляр Н.І. Профілактика стоматологічних захворювань у дітей. - Львів: Світ, 1995. - 152с.
9. Хоменко Л.О. та співавтори. Стоматологічна профілактика у дітей. – Київ: ІСДО, 1993. - 192с.
10. Каськова Л.Ф., Новікова С.С. Виробнича практика з профілактики стоматологічних захворювань. – Полтава. – 2006. – 112с.

Допоміжна література

1. Боровский Б.В. и др. Терапевтическая стоматология, М., Медицина, 1998. - 736с.
2. Лукиных Л.М. Кариес зубов (этиология, клиника, лечение, профилактика). -Нижний Новгород, НГМА, 1999. - 186с.
3. Николаев А.И., Цепов Л.М. Практическая терапевтическая стоматология.
4. Терапевтическая стоматология / под ред. Е.В. Боровский, М.: Медицина, 1998. - 510с.
5. Курякина Н.В., Савельева Н.А. Стоматология профилактическая. —Москва: Медицинская книга. - 2003. — 288с.
6. Овруцкий Г.Д., Водолацкий М.П., Водолацкая А.М. Прогнозирование и дознологическая диагностика кариеса зубов. Ставропольское книжное издательство, 1990.- 96с.
7. Окушко В.Р. Кариес: превентивная терапия. — Донецк, 1993. — 110 с.
8. Окушко В.Р. Клиническая физиология эмали зуба. — Киев «Здоров'я», 1984. — 63 с.
9. Окушко В.Р. Физиология эмали и проблема кариеса зубов. Кишинев «Штиинца», 1989. — 79 с.
10. Овруцкий Г.Д., Марченко А.И., Зелинская Н.А. Иммунология кариеса зубов. — К., 1991. — 95 с.
11. Улитовский С.Б. Мануальная зубная щетка. Санкт-Петербург: «Человек», 2002. – 224с.
12. Яковлева В.И., Трофимова Е.К., Давидович Т.П., Просверьяк Г.П. Диагностика, лечение и профилактика стоматологических заболеваний. — Минск, 1994. — 494с.
13. Профилактика стоматологических заболеваний под ред. Кузьминой Э.М. Учебное пособие. – Москва: «ПолиМедиаПресс», 2001. -216с.
14. Корчагина В.В. Лечение и диагностика раннего кариеса у детей. – М.: Медпрес-Информ. – 2008. – 167с.
15. Сайфуллина Х.М. Кариес зубов у детей та подростков. – М.: «Медпресс». –2000. – 96с.
16. Быков В.Л. Гистология и эмбриология органов полости рта человека. Учебное пособие для студентов медицинских вузов. – 2-е изд. испр. – СПб: Спецлит, 1998. –248с.

Інформаційні ресурси в мережі Інтернет

1. <http://intranet.tdmu.edu.ua>
2. <http://stomatology.sumy.ua/treatment/kariesogennaya-situatsiya.html>
3. http://statref.ru/ref_bewrnaqas.html
4. <http://plomba911.ru/lechenie-zubov/karies/metody-diagnostiki-kariesazubov.html>
5. <http://www.myshared.ru/slide/885253/>
6. <https://nafplentingminki.files.wordpress.com/2016/06/226.pdf>
7. <http://dental-area.com/statyi/anatomiya-i-fiziologiya/emal.html>
8. <http://meduniver.com/Medical/gistologia/87.html>
9. <http://cyberleninka.ru/article/n/struktura-intaktnkh-dentina-i-emali-molochnyhzubov-cheloveka>
- 10.1. <http://www.medterapevt.ru/573.html>
11. <http://stomatology.com.ua/professionalnaya-chistka-zubov-ultrazvuk-airflow.html>
12. <http://www.3gdp.by/stranichka-stomatologa/50-kak-pravilno-chistit-zuby-2>
13. <http://stoletnik.ru/health/krasota/2013/02/12/pravil-no-li-vy-chistite-zuby/>

**Результати перегляду
робочої програми навчальної дисципліни**

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)

Робоча програма перезатверджена на 20___ / 20___ н.р. без змін; зі змінами (Додаток ___).
(потрібне підкреслити)

протокол № ___ від «___» _____ 20___ р. Завідувач кафедри _____
(підпис) (Прізвище ініціали)